

Innkalling til og sakliste for møte i verdensarvrådet for Røros bergstad og Circumferensen, Hovet, Ålen, fredag 13.09.2019 kl.1000-1430

Sak 19/19 Godkjenning av innkalling til møte og referat fra møte 21.06.2019.

Innstilling; Møteinnkalling og referat godkjennes.

Vedtak;

Sak 20/19 Høringsuttalelse til NVEs forslag til Nasjonal ramme for vindkraft.

Verdensarvrådet drøftet i sak 14/19 NVEs den 21.06.2019 «Forslag til nasjonal ramme for vindkraft», som er ute til høring med høringsfrist 01.10. 2019. Utgangspunkt for drøftingen er at et av de 13 områdene i landet som er foreslått som utbyggingsområde; Nordre Hedmark-område, ligger like sør for Circumferensen, og at en utbygging av vindkraftanlegg i dette området sannsynligvis vil bli synlig fra områder innenfor Circumferensen. På møtet den 21.06. ble det enighet om at koordinator legger fram et forslag til høringsuttalelse fra verdensarvrådet på dette møtet.

Bakgrunn

NVEs forslag til Nasjonal ramme består av to deler; et oppdatert kunnskapsgrunnlag om virkninger av vindkraft og et kart over de mest egnede områdene for vindkraft.

Kunnskapsgrunnlag viser hvordan vindkraftverk kan påvirke miljø og samfunn. og består av 21 temarapporter. Ni av temarapportene er utarbeidet av Miljødirektoratet og Riksantikvaren. NVE har hatt ansvar for resten av rapportene, i dialog med andre myndigheter.

Nordre Hedmark er et av de utpekte områdene i NVE sitt forslag til nasjonal ramme for vindkraft på land. Området dekker arealer i Tolga, Os, Tynset, Rendalen og Engerdal kommune. NVE har vurdert at området har veldig gode produksjonsforhold for vindkraft. Mye ny vindkraft vil kreve betydelige nettinvesteringer lokalt.

Innenfor området er det viktige miljø- og samfunnsinteresser, blant annet knyttet til fugl, villrein, kulturhistoriske landskap og ikke-samisk reindrift. Til tross for lite nettkapasitet på kort sikt og viktige miljø- og samfunnsinteresser, vurderer NVE at området er et av de mest egnede områdene for ny vindkraftutbygging.

Den største delen av det utpekte området har sammenhengende arealer med gode produksjonsforhold, og det er lite bebyggelse. Det betyr at det i teorien kan bygges et svært stort eller flere store vindkraftverk i området. Siden nettkapasiteten i regionalnettet er begrenset, kreves det også kanskje en stor utbygging for å dekke kostnadene til oppgraderinger i kraftnettet. Fordi området er relativt lite, er det imidlertid relativt liten fleksibilitet med tanke på

plasseringer innenfor området. Snaufjellsområdene har de aller beste produksjonsforholdene.

Uttalelser fra andre

I saksdokumentene ved behandlingen av saken i **Engerdal kommune** den 12.06.2019 sies det bl.a. følgende;

«I 2010 ble verdensarvområdet Røros Bergstad utvidet med flere verdier som ligger i den gamle Circumferensen, Røros Kobberverks privilegieområde som går 45.2 km i alle retninger, med sentrum i Gamle Storwartz gruve. Blant de nye verdensarvverdiene finner vi: Bergstaden og kulturlandskapet, som omfatter det bynære landbruket og de viktigste kulturminnene fra gruvedriften ved Storwartz- og Nordgruvefeltet, Femundshytta og det industrielle landskapet rundt - her menes ruinene etter smeltehytten, en vannregulering og samfunnet som vokste opp rundt. Den lange distansen mellom gruvene og smeltehyttene er karakteristisk for driften på Røros, med Femundshytta som et eksempel. Vintertransportruten fra Tufsingdalen, over Korssjøen og videre til Røros var en forsyningsrute som var enormt viktig for området. Gruvedriften skapte et stort behov for kontinuerlig transport, og fram til ca. 1880 ble mesteparten av transporten utført om vinteren - med hester eller okser og sleder over islagte elver og innsjøer. Et vedtak av nasjonal ramme hvor område 56 nordre Hedmark er utpekt som grenser mot verdensarvområde Røros Bergstad er svært uheldig.

Engerdal kommunestyre konkluderer med at område Nordre Hedmark tas ut av planen.

I en uttalelse fra **formannskapet i Tolga** den 11. april 2019 sies det bl.a.;

«Med Femund og nasjonalparkene i øst, Sølen landskapsvernområde i sør og Røros bergstad og Circumferensen i nord vil det foreslåtte området for vindkraft være et massivt inngrep i en region som har felles historie, identitet og et unikt felles natur- og kulturlandskap hvor en samordnet og velutviklet kvalitetsturisme kan være hovedgrunnlaget for et bærekraftig reiseliv. Ut over disse forvaltningsgrensene er natur- og kulturopplevelser vevd tett sammen og synliggjør en rik kulturhistorie med mange ulike kulturminner som f. eks kullmiler, seterlandskap m. bla Nord Europas eldste andelsmeieri, fangstlandskap med mer. Riksantikvaren påpeker at store deler av området bør ekskluderes. Siden området har store snaufjellområder vil det være sårbart for visuell påvirkning av vindkraftutbygging.»

Drøfting;

I og med at det ikke finnes konkrete planer for utbygginger i området, må vurderingen basere seg på det som sies fra NVE om størrelser på mulige

vindparker og høyder på vindmøllene, innspill og landskapets egenart i vår region.

NVE anfører at hele området har gode produksjonsforhold, at det er store områder som kan benyttes og at de aller beste områdene ligger i snaufjellet. I dag bygges det vindmøller som har høyder på opptil 150-200 m og med blad på opptil 60 m. Dette er altså installasjoner som kan sees over svært store områder.

Landskapet i Nord-Østerdalen og Rørosområdet preges av lange og slake linjer med sikt fra «blåne til blåne». Sammen med jordbrukets kulturlandskap langs vassdrag og ferdselsårer og den historiske dybden knyttet til verdensarven er dette områdets viktigste opplevelseskvalitet, og bl.a. en viktig del grunnlaget for reiselivsnæringen i store deler av Cirkumferensen.

Store inngrep, som vindmøller og kraftoverføringslinjer som synes over store områder vil redusere denne kvaliteten, og i områder nærliggende til Cirkumferensen kunne forringe denne opplevelseskvaliteten betraktelig.

Med bakgrunn i ovenstående foreslås det følgende;

Forslag til vedtak;

Verdensarvrådet for Røros bergstad og Circumferensen ber om at område Nordre Hedmark, trekkes ut som anbefalt område for utbygging av vindkraft i Norge.

Det er sannsynlig at utbygging av en eller flere vindparker i området vil gi sterk visuell påvirkning av landskapsopplevelsen i deler av verdensarvområdet Røros bergstad og Circumferensen.

Verdensarvrådet vil også peke på at det innenfor det aktuelle området finnes en rekke fysiske spor etter Røros Kobberverks virksomhet som har store kulturminneverdier.

Verdensarvrådet har gjennom Intensjonserklæringen for verdensarven Røros bergstad og Circumferensen forpliktet seg til å arbeide for at beste praksis innenfor natur- og kulturminneforvaltning i Norge skal legges til grunn for all virksomhet innenfor verdensarvområdet. Rådet vurderer at en utbygging av vindkraft i område Nordre Hedmark og påvirkningen denne vil kunne gi på opplevelsesverdiene innenfor verdensarven, ikke vil være i samsvar med dette.

Vedtak;

Sak 21/19 Forvaltningsplan for verdensarven Røros bergstad og Circumferensen. Forslag ut på høring.

Arbeidet med en 2. generasjons forvaltningsplan for verdensarven går nå inn i siste etappe. Arbeidet ble startet opp vinteren 2017, da verdensarvrådet i sitt møte den 13.01. ba koordinator om å legge fram en arbeidsplan for gjennomføringen av planarbeidet. Arbeidsplanen ble lagt fram i møtet den 18.04.2017, og skisserte en avslutning av planarbeidet sommeren 2019. I møte

den 20.06.2017 sluttet rådet seg til koordinators forslag til disposisjon og organisering av arbeidet.

Koordinator har vært prosjektleder for arbeidet med planen, og har hatt et tett samarbeid med en arbeidsgruppe bestående av Tore Lahn, Hedmark fylkeskommune, Magnus Borgos, Røros kommune, Per Øyvind Riise, Rørosmuseet/verdensarvsenteret, Frida Aakervik, Trøndelag fylkeskommune og Ragnhild Hoel fra riksantikvaren. Trond Taugbøl fra riksantikvaren og Johan Fredrik Urnes har også møtt på arbeidsgruppemøter.

Parallelt med behandlingene i verdensarvrådet har også disposisjon, høringskommentarer og organisering vært behandlet i faggruppa.

Disposisjonen ble sendt ut på høring til berørte parter i august 2017. Disposisjonen og formålet med forvaltningsplanarbeidet ble presentert av koordinator i kommunestyre/formannskap i alle kommunene i verdensarvområdet i høringsperioden.

Det kom inn 10 høringsuttalelser og disposisjonen ble revidert og behandlet påny med innkomne kommentarer i verdensarvrådsmøtet den 04.12.2017.

Faggruppa hadde et første utkast til plan til kommentarer og diskusjon i sitt møte den 05.06.2019, og kommentarene fra faggruppa er tatt til følge i det foreliggende utkastet. Verdensarvrådets fikk en orientering om planen i sitt møte den 21.06.2019.

Plandokumentet har 25 kapitler og følger i hovedsak samme mal som forvaltningsplanen som fulgte nominasjonsdokumentet i 2010 og tilsvarende forvaltningsplaner for verdensarven på Rjukan-Notodden og Alta.

Kapitlene 3.-8 gir en oversikt over verdensarvkonvensjonen, den norske verdensarvpolitikken og innskrivingen av verdensarven Røros bergstad og Circumferensen i 2010.

I kap. 9 er det formulert visjon og mål for verdensarven i 2030.

kap.10 gir i tabellform en tilstandsbeskrivelse for verdensarven i dag på et overordnet nivå.

Kap.11 beskriver utfordringer og påvirkningsfaktorer på verdensarvverdiene.

Kapitlene 13 og 14 gir en oversikt over lovverk og planer som beskytter verdensarvverdiene.

Kapitlene 15-18 behandler aktørene i verdensarven og deres funksjoner i forvaltning, kunnskapsinnhenting og formidling av verdensarvverdiene.

Kap. 20 gir en oversikt over institusjoner som forvalter økonomiske virkemidler som er tilgjengelige i verdensarvforvaltningen.

Kap. 22 konkretiserer en tiltaksplan for verdensarven i perioden 2019-2023, mens kapittel 23. oppsummerer de administrative og økonomiske konsekvensene av tiltaksplanen.

Vedlegg III er en detaljert tabell over tema, attributter, signifikante objekter og oppsluttende verdier som var omtalt i nominasjonsdokumentene i 2010.

Tabellen er ikke trykt, men skal kunne lastes ned fra på hjemmesidene til verdensarvrådet.

Tabellen er ikke komplett pr. i dag, men vil være et viktig arbeidsdokument i framtidig forvaltning av verdensarven. Så langt mulig vil tabellen bli ajourført før utsendelse av forvaltningsplanen på høring.

Vedlegg VI er kart som det henvises til i den skrevne teksten.

Hovedkonklusjoner;

Tilstandsbeskrivelsen viser at status for verdensarvverdiene i all hovedsak er god, men at de langsiktige utfordringene knyttet til klimaendringer, gjengroing, og utbyggings- og forandringsprosesser både i bergstaden og innenfor de andre temaene i verdensarven er kontinuerlig, og krever en aktiv og kostnadskrevende forvaltning.

Viktigheten av at verdensarvverdiene tas inn i konsekvensvurderinger ved tiltak og byggevirksomhet, er et vesentlig tema i planen under kapittel 11; om utfordringer og påvirkninger.

Det pekes på at verdensarven er av avgjørende betydning for næringsutvikling og annen samfunnsutvikling i verdensarvområdet, og at det er økende bevissthet om dette.

Forvaltningsplanens virkning;

Planen er veiledende for forvaltningsorganene og får virkning gjennom at områder og anlegg med høye verdensarvverdier innarbeides i juridiske plandokument etter plan- og bygningsloven, og ved at målsettinger og tiltak med økonomiske konsekvenser tas inn i kommunenes, fylkeskommunenes og statlige etaters budsjetter og programmer.

En viktig side ved planen er at den peker på hvilke påvirkningsfaktorer som vil kunne ha negativ effekt for verdensarvverdiene i bestemte områder. Som sådan vil planen være retningsgivende for hvordan tiltak som kommer i disse områdene bør behandles.

Tiltaksdelen av planen gir føringer for hvilke satsingsområder som bør prioriteres i planperioden.

De store prosjektene i som Uthusprosjektet, Småsetran- og Hagaprojektene, Statsbyggs virksomhet med Kopperverkseiendommen, verdensarvsenterets virksomhet i hele Circumferensen og tiltak i de viktigste områdene i Circumferensen foreslås videreført på samme nivå som nå.

Styrking av kulturminnekompetansen i Circumferensen gis høy prioritet. Dette gjelder også den samiske kulturminnekompetansen.

Høring og sluttbehandling av forvaltningsplanen.

Det foreslås at planen nå sendes ut på høring til berørte parter med en høringsfrist til 1.februar 2020. I høringsperioden vil koordinator være disponibel for presentasjoner og drøftinger i verdensarvkommunene og hos andre høringsinstanser.

Etter høringsfasen innarbeides kommentarer fra høringsinstansene i plandokumentet, og planen legges fram for verdensarvrådet påny for behandling og etterfølgende oversendelse til Riksantikvaren, som er siste instans i behandlingen av planen.

Forslag til vedtak;

Verdensarvrådet for Røros bergstad og Circumferensen godkjenner forslaget til forvaltningsplan for Røros bergstad og Circumferensen, og sender planen ut på høring.

Høringsfristen settes til 1. februar 2020.

Vedtak;

Sak 22/19 Orienteringssaker

Oppnevning av nye medlemmer til verdensarvrådet for perioden 2019-2023.
Åpning av verdensarvsenteret 27.09. 2019 v/Odd Sletten
Nytt fra Riksantikvaren v/Ragnhild Hoel og Anne Nyhamar
10- og 40 årsjubileet. Oppfølginger

Sak 23/19 Eventuelt